KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

RPW/29655/2017 P
Data:2017-05-19

Warszawa, dn. 08.05.2017 r.

GPC-347/284/17

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2017 -05- 19
ZAŁ. 3 NR

Pan

dr Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku.

Nawiązując do pisma WZF.801.1.2017.TO z dnia 7 kwietnia br. w sprawie artykułu prasowego pt. „Kobiety w Policji: Jak wściekła suka", który ukazał się na łamach tygodnika „Newsweek", uprzejmie informuję, że z uwagi na anonimowość występujących w artykule osób, a także brak wskazania miejsca i czasu opisanych zdarzeń, nie jest możliwe zajęcie stanowiska w kwestii, czy zdarzenia te były przedmiotem zgłoszeń lub czynności służbowych prowadzonych w komórkach kontrolnych i spraw wewnętrznych Policji.

Należy zaznaczyć, że podległy mi Pełnomocnik wyznaczony został jako oficer kontaktowy pomiędzy Policją i Rzecznikiem Praw Obywatelskich do współpracy przy realizacji przez Rzecznika art. 18 Ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Każdego roku Pełnomocnik dokonuje przeglądu Policji między innymi pod kątem sytuacji opisanych w artykule prasowym i przekazuje informacje do Biura Rzecznika. Informacje zgromadzone za rok 2016 nie wzbudzały niepokoju zarówno w zakresie zdarzeń w jednostkach Policji, jak też funkcjonowania wdrożonych mechanizmów prewencyjnych.

Współpracujący z Pełnomocnikiem Zespół Ochrony Żołnierzy i Funkcjonariuszy Służb Publicznych ustanowiony przy RPO także nie zgłaszał przypadków opisanych w artykule lub zdarzeń o podobnym charakterze.

Od 2003 roku w formie zarządzenia Komendanta Głównego Policji funkcjonują w Policji zasady etyki zawodowej Policjanta, za których naruszenie grozi odpowiedzialność dyscyplinarna.

Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji, w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa lub etyki

zawodowej, daje możliwość poinformowania wyższych przełożonych bez narażenia na zarzut niezachowania drogi służbowej.

Od 2004 roku w Policji funkcjonuje sieć policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, która pracuje na wystandaryzowanym modelu skoncentrowanym na pro-aktywach działaniach na rzecz przestrzegania praw człowieka, zasad etyki zawodowej oraz równego i niedyskryminującego traktowania. Pełnomocnicy pracują na centralnie opracowanych 3- letnich planach działań. W ramach swojej pracy, podobnie jak psychologowie policyjni, w zależności od potrzeb pełnią dyżury w jednostkach Policji.

W celu zapobiegania sytuacjom takim jak opisane w artykule, oraz na które zwraca uwagę Pan Rzecznik, tj. zagrożenie usiłowania lub dokonania samobójstwa, wystąpienia przemocy domowej w rodzinach policyjnych, mobbingu, molestowania, molestowania seksualnego, czy też dyskryminacji w stosunku do policjantek i pracownic Policji informuję, że Policja wypracowała wewnętrzne narzędzia kontrolne, mechanizmy prewencji niewłaściwych zachowań oraz procedury reagowania w przypadku zaistnienia niewłaściwych i niepożądanych zdarzeń.

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinach policyjnych należy wspomnieć o realizowanym programie „Moc – TAK, Przemoc – NIE!", wprowadzonym w 2012 r., w ramach którego opracowano wskazówki i zasady prawidłowego postępowania w sytuacji, gdy sprawcą lub ofiarą przemocy w rodzinie jest policjantka lub policjant oraz zasady udzielania pomocy psychologicznej rodzinie, w której doszło do przemocy. Główną część przedsięwzięcia stanowiły szkolenia skierowane do kadry kierowniczej oraz tych grup policjantów, którzy w ramach wykonywanych zadań mogą reagować w sytuacji przemocy w rodzinie policyjnej (tj. dyżurni, policjanci komórek patrolowo-interwencyjnych). W ramach Programu psychologowie policyjni zostali przygotowani do profesjonalnego udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy i osobom przemoc stosującym (37 absolwentów Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie). W 2016 r. psychologowie policyjni przeprowadzili 18 interwencji kryzysowych, a w 9 przypadkach udzielili pierwszej pomocy emocjonalnej w sytuacji przemocy psychicznej lub fizycznej w rodzinie policjanta lub pracownika.

Pismem Ia-331/2017 z dnia 23 stycznia 2017 r. (kopia w załączeniu) poleciłem wzmocnienie działań nadzorczych przełożonych funkcjonariuszy i kierowników jednostek Policji, które winny być ukierunkowane na:

- uzyskiwanie informacji o możliwych trudnych sytuacjach rodzinnych policjantów oraz odpowiednie podejmowanie działań wspierających, profilaktycznych i szkoleniowych,

- skuteczne i konsekwentne reagowanie w stosunku do tych policjantów, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, a szczególnie dopuszczają się zachowań wyczerpujących znamiona przestępstwa, w związku ze stosowaniem przemocy względem osób najbliższych,
- przypomnienie o najważniejszych postanowieniach wprowadzonego w maju 2012 roku programu przeciwdziałania przemocy w rodzinach policyjnych pn. „MOC – tak, PRZEMOC – nie!". Żaden sygnał o przemocy w rodzinie policyjnej nie może być zignorowany, a osoby pokrzywdzone, jak i stosujące przemoc, powinny mieć świadomość stałego monitorowania ich sytuacji rodzinnej.

Zaleciłem również prowadzenie dodatkowego monitoringu zdarzeń związanych ze stosowaniem przemocy fizycznej i psychicznej przez funkcjonariusza Policji wobec członków ich rodzin.

Odnosząc się do problematyki zamachów samobójczych wśród policjantek/pracownic Policji informuję, że psychologowie policyjni są zobowiązani do przygotowywania analiz zamachów samobójczych (usiłowania samobójstwa, dokonania samobójstwa). Na przestrzeni ostatnich 5 lat odnotowano 5 przypadków samobójstw wśród kobiet pełniących służbę/pracujących w Policji. W okresie 2013-2016 monitorowano 3 przypadki prób samobójczych dokonanych przez policjantki. Rozważając zależność pomiędzy podejmowaniem samobójstwa a warunkami środowiska służbowego należy pamiętać, że literatura przedmiotu wskazuje na wieloczynnikowość procesu motywacyjnego osoby dokonującej zamachu samobójczego. Podsumowania przygotowywane przez psychologów policyjnych wskazują, że motywy popelniania samobójstw wśród policjantów i pracowników nie odbiegają od tych występujących w całej populacji (najczęściej wskazywane jest współwystępowanie: trudnej sytuacji osobistej, czynników związanych ze środowiskiem pracy, zmiennych osobowościowych, uwarunkowań zdrowotnych). Jednocześnie należy podkreślić, że psychologiczna analiza usiłowania samobójstwa może być wykonana jedynie za zgodą osoby, której ma dotyczyć, wobec czego nie jest możliwe każdorazowe podejmowanie działań w kierunku zebrania informacji o okolicznościach, faktach czy stawiania wniosków o przyczynowo – skutkowym tle zamachu.

Pragnę zapewnić Pana Rzecznika, że żadna informacja o obserwowanych sygnałach, zachowaniach, mogących świadczyć o przeżywanym kryzysie nie pozostaje bez zaproponowania udzielenia pierwszej pomocy emocjonalnej i pomocy psychologicznej (interwencji kryzysowej, porady).

Wspomniane przez Pana Rzecznika, funkcjonujące od 2014 r., procedury antymobbingowe i antydyskryminacyjne są obecnie przedmiotem wewnętrznej analizy. 1 marca 2017 r. powołałem Zespół do opracowania wewnętrznej polityki antykonfliktowej. Opracowana przez Zespół *Procedura Antykonfliktowa* (nazwa robocza) zawierać będzie zespół działań interwencyjnych i szkoleniowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie niewłaściwym zachowaniom w środowisku służby i pracy, algorytmy postępowania w sytuacjach problemowych. Przewiduje się, że *Procedura* zostanie wdrożona w Komendzie Głównej Policji w IV kwartale bieżącego roku, a następnie zostanie rozesłana do innych jednostek organizacyjnych Policji w ramach tzw. dobrych praktyk. Wprowadzenie przedmiotowej Procedury ma na celu jednocześnie uporządkowanie wspomnianych wyżej, obecnie funkcjonujących w KGP rozwiązań, w celu przeciwdziałania powielania procedur i narzędzi do badania relacji w środowisku pracy.

Realizowane zadania, zawarte w *„Głównych kierunkach działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka oraz strategii równych szans w Policji na lata 2016-2018"* (we wcześniejszym okresie na podstawie *„Kierunkowej strategii Policji w zakresie rozwoju systemu ochrony praw człowieka na lata 2013-2015"*) skoncentrowane są na doskonaleniu wewnętrznych oraz zewnętrznych działań edukacyjno-informacyjnych, mających wpływ na profesjonalizację wykonywanych przez Policję czynności w aspekcie przestrzegania praw i wolności człowieka, etyki zawodowej oraz równego traktowania, w tym równego traktowania kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć.

Jako przykład dobrej praktyki należy wskazać działania KWP Kielce, gdzie w oparciu o autorski program przeprowadzono dwie pilotażowe edycje warsztatów dla wyższej kadry kierowniczej pn. „Tworzenie środowiska równych szans w jednostkach Policji". Warsztaty „Asertywność na obcasach", ukierunkowane na rozwijanie umiejętności asertywnego komunikowania się, których adresatami były policjantki, zorganizowano w KWP w Katowicach oraz w KWP w Łodzi.

W ramach przeciwdziałania nieprawidłowym zachowaniom w środowisku policyjnym do 2015 roku prowadzono w Policji warsztaty Systemu Wczesnej Interwencji dla policjantów pełniących funkcje kierownicze. W programie warsztatów znajdowały się casusy m.in. dotyczące zachowań noszących znamiona molestowania seksualnego, zachowań o charakterze mobbingu oraz dyskryminacji. Celem nadrzędnym programu było kształtowanie standardów wśród kadry kierowniczej Policji umożliwiające proaktywne przeciwdziałanie nieprawidłowościom. Aktualnie prowadzone są prace nad modernizacją

powyższego programu i wdrożeniem go w nowej, zmodyfikowanej formule dostosowanej do aktualnych oczekiwań, potrzeb oraz możliwości.

Reasumując chciałbym zapewnić o braku akceptowalności zachowań nieetycznych w działaniach policjantów i pracowników Policji w stosunku do każdego człowieka, w tym także wewnątrz środowiska policyjnego. Dbałość o zapewnienie środowiska służby i pracy, wolnego od zachowań niepożądanych podwładnych i przełożonych, jest przedmiotem mojego głębokiego zainteresowania i nadzoru.

Funkcjonujące w Policji mechanizmy na rzecz prewencji zachowań konfliktowych oraz procedury określające sposoby reagowania na podejrzenie występowania zakłóceń w relacjach interpersonalnych lub międzyludzkich, w tym mobbingu, nierównego traktowania, molestowania, konfliktu interpersonalnego w kontekście diagnozy skali zjawiska, uznaję za wystarczające. Niemniej pragnę podkreślić, że wszystkie cenne sugestie na temat poprawy warunków służby i pracy w Policji ze strony Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nie będą pozostawione bez wewnętrznej dyskusji i rozważań.

z poważaniem

nadinsp. dr Jarosław Szymczyk

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI
z upoważnienia
PIERWSZY ZASTĘPCA
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
nadinsp. Andrzej SZYMCZYK

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

Warszawa, dnia 23 stycznia 2017 r.

l.dz. Ia – 331/2017

Komendant Wojewódzki/Stołeczny Policji
/wszyscy/
Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji
Komendant Rektor WSPol
Komendant Centrum Szkolenia Policji
Komendant Szkoły Policji
/wszyscy/
Dyrektor Biura Komendy Głównej Policji
/wszyscy/
Dyrektor Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji

Prowadzona systematycznie ocena stanu dyscypliny służbowej w Policji, w tym analiza przypadków wydarzeń nadzwyczajnych z udziałem funkcjonariuszy Policji, wskazuje na występowanie negatywnego zjawiska stosowania przemocy przez funkcjonariuszy Policji wobec członków ich rodzin lub osób najbliższych.

Przedmiotowe zdarzenia mają negatywny wpływ na wizerunek Policji jako instytucji zaufania społecznego i ze względu na ich wagę i oddźwięk społeczny często pozostają w bezpośrednim zainteresowaniu medialnym.

Stosowanie przemocy psychicznej i fizycznej względem członków rodziny przez funkcjonariusza Policji z reguły ma miejsce poza służbą. Czynnik ten w wielu przypadkach ogranicza możliwość bieżącego uzyskiwania przez przełożonych informacji o zachowaniach funkcjonariusza, a w konsekwencji podejmowania działań profilaktycznych ukierunkowanych na rozwiązanie sytuacji trudnych w rodzinie. Jeżeli informacja o negatywnym zjawisku trafia do organizacji zbyt późno, najczęściej dopiero z chwilą eskalacji konfliktu, sytuacja taka w sposób istotny podwyższa ryzyko zaistnienia czynu karalnego z art. 207 kk., lub przestępstw rodzajowo podobnych, popełnianych przez funkcjonariuszy.

W kontekście powyższego, mając na względzie dbałość o dobro służby istotnym jest wzmocnienie działań nadzorczych przełożonych funkcjonariuszy i kierowników jednostek Policji, które winny być ukierunkowane:

- na uzyskiwanie informacji o możliwych trudnych sytuacjach rodzinnych policjantów oraz odpowiednie podejmowanie działań wspierających, profilaktycznych i szkoleniowych,
- na skuteczne i konsekwentne reagowanie w stosunku do tych policjantów, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, a szczególnie dopuszczających się zachowań wyczerpujących znamiona przestępstwa w związku ze stosowaniem przemocy względem osób najbliższych.

Z uwagi na powyższe, przypominam Państwu Komendantom, o najważniejszych postanowieniach wprowadzonego w dniu 9 maja 2012 roku, programu przeciwdziałania przemocy w rodzinach policyjnych pn. „*MOC – tak, PRZEMOC – nie!*"[1].

Należy podkreślić, iż żaden sygnał o przemocy w rodzinie policyjnej nie może być zignorowany ani zbagatelizowany, a zarówno osoby doznające przemocy, jak i stosujące przemoc, powinny mieć świadomość stałego monitorowania ich sytuacji rodzinnej. Stąd przypominam, że na etapie przeprowadzania interwencji wobec przemocy w rodzinie, w przypadku stwierdzenia, że osobą wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie jest policjant, wskazane jest skierowanie przez dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji lub policjanta przyjmującego zgłoszenie do przeprowadzenia interwencji policjantów wraz z bezpośrednim przełożonym policjanta będącego sprawcą tejże przemocy. Natomiast w przypadku, gdy bezpośredni przełożony jest nieobecny, w interwencji powinna uczestniczyć osoba pełniąca funkcję kierowniczą (dyżurujący przedstawiciel kierownictwa jednostki), która powiadamia o przeprowadzonej interwencji bezpośredniego przełożonego wspomnianego policjanta.

Następnie bezpośredni przełożony powinien niezwłocznie przeprowadzić z policjantem, wobec którego istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie rozmowę dotyczącą zdarzenia, podczas której w szczególności przedstawi możliwość udzielenia, zarówno policjantowi, jak też jego rodzinie, pomocy mającej na celu zapobieganie występowaniu agresywnych zachowań, a także poinformuje o konsekwencjach prawnych.

---

[1] Polecenia w zakresie realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinach policyjnych pn. „*MOC – tak, PRZEMOC – nie!*" zostały przekazane za pośrednictwem ówczesnego Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP m. in. w pismach z dnia 11 marca 2014 roku (l. dz. EP-838/14) oraz z dnia 28 marca 2014 roku (l. dz. EP-1038/14) adresowanych do komendantów wojewódzkich (Stołecznego) Policji, Komendanta Rektora WSPol, Komendanta CSP i komendantów szkół Policji.

w tym dyscyplinarnych, które mogą zostać zastosowane w odniesieniu do policjanta, jeśli nie zaprzestanie stosowania przemocy wobec osób najbliższych. Rozmowa ta musi zostać udokumentowana i dołączona do teczki zagadnieniowej *„Przemoc w rodzinie"*, o której mowa w § 5 ust. 1 *wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 07 grudnia 2011 roku w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty"*, z wyjątkiem przypadków policjantów, których realizowane obowiązki służbowe uniemożliwiają udostępnianie danych pozwalających na ich identyfikację. Ponadto, przełożony niezwłocznie przekazuje właściwej miejscowo komórce organizacyjnej psychologów policyjnych niezbędne informacje dotyczące policjanta, wobec którego istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie oraz jego rodziny dotkniętej przemocą. Utrzymuje również bieżący kontakt z dzielnicowym realizującym procedurę „Niebieskie Karty" w odniesieniu do policjanta – sprawcy przemocy w rodzinie, w celu monitorowania jego zachowania i sytuacji panującej w rodzinie.

Przypominam również, iż w każdym przypadku, gdy policjant dopuszcza się przemocy poza miejscowością, w której pełni służbę – o interwencji należy powiadomić kierownika jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce pełnienia służby przez policjanta, wobec którego istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. Z kolei kierownik jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce wystąpienia przypadku przemocy w rodzinie powinien zapewnić systematyczne monitorowanie zachowania policjanta – sprawcy przemocy w rodzinie oraz poprawności realizacji przez podległych policjantów procedury „Niebieskie Karty".

Należy również wskazać, że popełnienie czynu karalnego z art. 207 kk. jest rodzajem przestępstwa umyślnego, ściganego z oskarżenia publicznego, a w myśl zasad etyki zawodowej określonych w zarządzeniu nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 roku, policjanci obowiązani są do poszanowania prawa i jego przestrzegania. Zobowiązanie powyższe wyrażane jest w treści składanego ślubowania, tym samym zachowania policjanta wynikające z powyższych zasad, wiążą go nie tylko w służbie, ale i w czasie wolnym od służby.

W związku z powyższym polecam objąć przedmiotową problematykę dodatkowym nadzorem ze strony kierowników jednostek Policji, w szczególności poprzez :

- zwracanie uwagi na charakter przeprowadzanych interwencji Policji w miejscu zamieszkania funkcjonariuszy, w tym odpowiednią szczegółowość i konsekwencję w wyjaśnianiu przyczyn i okoliczności takich interwencji, odpowiednie udokumentowanie wykonanych czynności, dające możliwość dokonywania bieżącej oceny ryzyka przez przełożonych funkcjonariuszy i podejmowania stosownych do sytuacji działań,

- podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym i szkoleniowym zarówno w sytuacjach indywidualnych jak i w odniesieniu do stanu osobowego jednostki Policji w zakresie obejmującym zachowania ryzykowne, w tym trudne sytuacje rodzinne,
- prowadzenie odpraw służbowych z podległymi funkcjonariuszami, w sytuacjach zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego w danej jednostce Policji, w celu omówienia okoliczności, przyczyn i konsekwencji zdarzenia, w tym indywidualnych, ponoszonych przez funkcjonariuszy naruszających prawo, jak również konsekwencji związanych z uszczerbkiem w wizerunku jednostki Policji i całej organizacji.
- konsekwentne realizowanie ze strony właściwych kierowników jednostek i komórek organizacyjnych Policji czynności mających na celu bieżące dokonywanie oceny stanu psychofizycznego funkcjonariuszy Policji przystępujących do służby lub pozostających w trakcie jej pełnienia,
- realizowanie zdecydowanych, bezzwłocznych i konsekwentnych działań w stosunku do policjantów dopuszczających się czynów zabronionych, w tym przestępstw znęcania się nad członkami rodziny.

Mając na uwadze powyższe oraz odnosząc się do dotychczas wydanych w dniu 12 kwietnia 2016 r., poleceń[2] informuję, że Biuro Kontroli KGP będzie realizowało proces monitorowania wydarzeń nadzwyczajnych w celu prowadzenia oceny sposobu wyjaśniania okoliczności tych zdarzeń oraz decyzji podejmowanych przez właściwych przełożonych, w szczególności w następujących kategoriach:

I. Stawienie się lub pełnienie służby w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu oraz spożywanie alkoholu w czasie służby albo w obiektach lub na terenach zajmowanych przez Policję.

II. Wydarzenia związane z bezpieczeństwem w komunikacji (spowodowanie wypadku lub kolizji pojazdem służbowym/prywatnym po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości oraz prowadzenie pojazdu służbowego/prywatnego po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości).

III. Wydarzenia związane z podejrzeniem stosowania przez funkcjonariuszy przemocy w rodzinie.

IV. Wydarzenia z bronią służbową (użycie/wykorzystanie broni, inne wydarzenia z bronią służbową np. utrata broni lub amunicji, oddanie niekontrolowanego strzału, uśmiercenie zwierzęcia w celu zakończenia jego cierpień).

[2] Polecenia dotyczące monitorowania wydarzeń nadzwyczajnych z udziałem policjantów i pracowników Policji przez Biuro Kontroli KGP, zawarto w piśmie Ia-1259/2016 z dnia 12 kwietnia 2016 r. mł. insp. Andrzeja Szymczyka p.o. Komendanta Głównego Policji.

W celu realizacji procesu monitorowania okoliczności i przyczyn występowania ww. kategorii wydarzeń, a także decyzji podejmowanych w ich następstwie przez przełożonych w sprawach osobowych, polecam wdrożenie odpowiednich mechanizmów zapewniających angażowanie funkcjonariuszy i pracowników pionu kontroli oraz innych podległych sobie służb, w proces szczegółowego wyjaśniania wydarzeń i przekazywania informacji do Biura Kontroli KGP w sposób zapewniający możliwość prowadzenia ich bieżącej oceny. Niezależnie od powyższego, informacje o liczbie oraz okolicznościach poszczególnych zdarzeń zawiązanych ze stosowaniem przemocy przez policjantów wobec członków ich rodzin lub osób najbliższych, powinny być gromadzone w Wydziałach Kontroli poszczególnych komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji, w celu umożliwienia przełożonym dokonywania oceny poziomu ryzyka oraz skali i tendencji w występowaniu tego rodzaju wydarzeń.

pozdrawiam,

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI
nadinsp. dr Jarosław SZYMCZYK

GABINET KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
02-624 Warszawa, ul. Puławska 148/150

Gpc - 347/284/17

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2017 -05- 19
ZAŁ. ..... NR .....

Szanowny Pan
dr Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich